

Keiser ei wäljastanud midagi mureliku oma terwise pärast. Kas Ta tõeste eht midagi häda ohtu ei arwanud, eht kas Tema — mis tõenähtlikum on — ei tahtnud oma armsaid alamaid kurwastada. Et Ta teelanud iljemine, selle wiimse asja pärast, sõnume andmist oma haiguse pärast. Haigus kestis, mõnesuguste wahetamieste lugudega, Nääri kuu wiimsest pääwadest kuni Oma Künla kuu pääwani. Sel pääwal tundis Keiser natuke kergitust, et Ta ettewõttis wäljasdita, teele minijaid rügementi üle waatama. Tema arstid tõrkusiwad selle wasta. «Teie ei saaks minu haigusest lugu pidama, oleksin ma üks alam soldat,» ütles Keiser naljatates. «Si, Majestät*»), kossid arstid, «niisuguse terwisega ei lubaks meie mitte ühe soldatile laatsarettist wälja minna.» Keiser ütles: «Sellega oleksite teie oma kohut täitnud, mina lähen ja täidan, mis minu kohus on.» Sedawiisi olid Tema südame põhja käsud. Kõiges määratumas riigis ei leitud kedagi, kes kõik kohused nii täielikult ja waljust oleks täitnud, kui Keiser Ise. Ka wõis Tema süda, eht teadmatal ettetundmusel, igatseda weel ükskord truui sõalast waadata, kes wäljaläksid surma eht wõitufelle Tema eest, ja isamaa eest. — Aga se warane wäljasditi mine, mis teisel pääwal (10. Künla kuul) jälle ette wõeti, ülendas algmist külmetamisest tõusnud wiga.

*) Majestät on üks auunimetus, mis Herjas ja suusõnas keiseritele ja kuningatele antakse, nende auulõrguse tähämbuseks.

Senna tõrwa peasid giht (jooksja tõbi) liikuma ja näitas rammetus pahemas kopsutiwa toimetuses. Tulise kiirusega hakas sest saadik haigus kaswama. Keiser, kes harilikul kombel esimesel paastu nädalal oma tõrge suguwõsaga seltsis, püha õhtusööma wasta walmistates paastuma hakanud, pidi paastumist poolle jätma. Needel (11. Weebruari) oli Ta häda sunnitusel woodi heitnud, — kust Tema mitte enam ülesse ei pidand tõusma. Ise alawoodil ei jätnud Tema, nii pikalt kui wõim ulatas, riigi walitsuse tallitust maha: Tema suri uuujärje peal. 17mal Weebruari läks hädaoht nii suureks, nii silmanähtlikuks, et Keisri arstid nõuks wõtsid riigipärijale seda teada anda. Üks neist (arstidest) ei tahtnud sealgi weel hoopis lootust arakautada. Õhtu eel kadus ka se wiimne lootuse tera ja koleda sõnume läbi tuimaks põrrutatud Tsesarewits pidi südant wõtma, kurba ajalugu nüüd ka oma tõrgeliku emale kuulutada. Walust lõhutatud südamega — mis walul ningisarnalisk ei leita — oli Keiserinal ommetegi jõudu weel ühe kriisliku abikaasa kohut meelespidades ja ühes kindluses, mis üksnes usk annab, läks Tema, sureja asemelle seda kohut täitma*).

Keiser ei olnud oma abikaasa mitte oodand. Haige

*) Keiserina oli mitolord wäljastanud, kuda Ta nende nõdeust imeks paneb, kes, kartes haiges mõneks silmapigulek sin elus ehmatada, teda troostita jätwab, mis päha armulaud surejalle annab.